

Píseň: EZ618 – Modré nebe, slunce zář + **modlitba;** **Čtení:**
Mk 11, 27-33

Milí přátelé,

minulý týden jsme hovořili o přebězích, které se věnovaly fíkovníku a očištění chrámu. Tedy prvním Ježíšovým činům v Jeruzalémě, dle evangelijních podání. Bylo jimi právě prokletí fíkovníku (geograficky někde mezi Betanií a Jeruzalémem) a vyhánění penězoměnců i jejich klientů z prvního nádvoří chrámu.

Tak si Ježíš udělal hned první den mnoho nepřátel (viz v. 18). A určitě byl mnohými dalšími vnímán jako náboženský fanatik – vždyť penězoměnci a obchodníci byli kolem chrámu od nepaměti.

Pravda je však důležitější než vox populi (hlas lidu), než co lidé chtějí slyšet (populismus) ba ani co považují za prospěšné. To je jeden z rysů Ježíšova příkladu: Pravda je důležitější než pohodlí.

Kontext dnešního oddílu

Přesto bylo Ježíšovi umožněno přicházet a odcházet dle libosti. Zvláštní, uvědomíme-li si, jaké pozdvižení v chrámu asi způsobil. Nebo jaké pozdvižení si obvykle představujeme – vzpomeňme na minulý týden i Markovy formulace (v. 15): Ježíš „začal vyhánět...“. Je tedy dost možné, že si ho vlastně nikdo moc nevšímal.

Z Ježíšova přicházení a odcházení je také zřejmé, že se nechtěl stát rezidentem chrámu, jako jím byli kněží a možná i někteří farizeové a zákoníci. Chtěl přicházet a odcházet (srv. starozákonní „vycházení a vcházení“) jako všichni ostatní učitelé i posluchači.

Všimněme si také, že jsou to právě velekněží a zákoníci, kteří chtějí Ježíše zabít (Mk 11, 18), ačkoli právě oni přicházejí v úvodu dnešního oddílu s Ježíšem hovořit. Chtějí ho snad jen nachytat? Chtějí ho vyprovokovat?

I zde je odpověď nasnadě a je mnohem jednodušší: Knězů, zákoníků i starších (presbyterů!) bylo mnoho. Určitě neměli

všichni stejný názor (viz Mk 12, 28). Stejně jako Ježíše neodsoudil stejný zástup, jako ho vítal, nejsou tito zákoníci a kněží ti samí, jako ti, kteří ho chtějí zlikvidovat ve v. 18. Ten je spíše vykreslením situace, než že by měl autor evangelia na mysli konkrétní osoby – což vlastně ani nemohl vzhledem k době sepsání.

Otázka velekněze

I v těchto oddílech Marek prozrazuje, že židovství moc dobře nezná. Jako tomu bylo jazykově např. v Mk 11, 46-52 (jméno Bartimaios), tak i zde tentokrát kulturně-nábožensky.

Velekněz byl vždy právě jeden. Nebyli žádní „velekněží“ (ř. αρχιερεῖς (archiereis) od singuláru αρχιερεὺς (archireus)). Ani jako služebníci v chrámu ani jako společenská vrstva.

Kraličtí moudře překládají „kněží“ – pochopili, že Marek prostě neznal dostatečně dobře dobové pozadí Ježíšovy současnosti. Ekumeničtí překladatelé jsou zde doslovnější. Který přístup je lepší, to ponechávám na vás. Já bych k obojímu doporučoval vysvětlující poznámku pod čarou. Je totiž velmi užitečné a moudré ukázat, že bibličtí pisatelé někdy vlastně nevěděli, o čem píšou mimo zvěst, kterou chtěli předat. A že to nijak nenarušuje důvěryhodnost jejich svědectví. Zato to velmi narušuje „faktickou historicitu“ či „Ježíšovy citace“¹, které kdekdo v Písmu hledá. A zejména v evangeliích.

Je zajímavé, že v nejdůležitější částí evagelií, v pašijním vyprávění, mluví i Marek o veleknězi (singulár!) – srv. Mk 14, 60-63. Dnes už dobře víme, že každý evangelista byl vlastně redaktor. Tedy že vlastně nepsal vlastní dílo, ale redigoval několik různých zdrojů. Proto máme ve Starém zákoně např. dva příběhy o stvoření člověka (Gn 1 a Gn 2) nebo o volbě Saula za krále (1Sam 9-10 a 1Sam 11).

Pisatelé a redaktoři Starého zákona moudře a úmyslně ponechali vedle sebe různé tradice. Pravdu nenalezneme tak, že si

¹ Ani evangelia neobsahují Ježíšova ipssissima verba (nejvlastnější slova). Ale vyprávění o nich. Nenechme se mást formulacemi: „Ježíš řekl...“ nebo „Hospodin pravil...“. Copak Hamlet řekl to, o čem Shakespeare píše po slovech „Hamlet pravil...“?

vybereme jednu cestu a všechny ostatní zavrhneme nebo zničíme. Pravdu lze nalézt pouze tak, že podržíme různé cesty ke stejnému cíli. Že ponecháme různá svědectví o jedné události (copak je jen jeden úhel pohledu?). A necháváme se jimi obohacovat.

Velekněz byl tedy vždy právě jeden, v Ježíšově době pravděpodobně Kaifáš. V dnešním oddíle i v oddíle o očištění chrámu doporučuji následovat kralické a číst „kněží“ místo „velekněží“. Kaifáš se možná o Ježíšovi již dověděl, pravděpodobně však zatím ne.

Ježíšova (pravo)moc

Kněží, zákoníci a presbyteři tedy chtěli zjistit, kdo Ježíše pověřil. Kdo ho zmocnil k vyhánění lidí z chrámu, k přijímání zvolání „zachraň nás, prosíme², synu Davidův“ a k činům, které jistě budou následovat.

Nejde však o odhalení metody či formy. Jde o „testování proroka“ dle Dt 13, 2-5. Mocné činy samy o sobě neprokazují zmocnění Hospodinem. Natožpak směřování k Hospodinu. Ba dokonce samotné mocné činy nejsou ani nezbytné jako prorocké znamení³. Prubířský kamen následováníhodnosti proroka (či jiného člověka!) není v jeho moci. Ani v úžasnosti činů, které dělá (proto se tak strašně mívá základy evangelikálních postojů s biblickými!). Nýbrž v tom, zda zve ke službě Hospodinu nebo jiným bohům. Třeba v podobě vlastního zážitku, svědectví, emocí a pohledu na věc (tak často evangelikální kruhy).

Zákoníci, kněží a presbyteři tak přicházejí s naprosto dobrými úmysly⁴. Něco o Ježíšově činnosti mimo Jeruzalém se k nim jistě doneslo. Nakonec za ním již několik zákoníků přišlo srv. např. Mk 8, 11-13 nebo Mk 2, 18-28 ale zejména Mk 3, 20-29.

To vše však mohlo být z moci „Toho zlého“, „dábla“ tedy prostě z lidské svévole. Proto není jejich otázka zachycena pouze

² Hosana!

³ A tedy ani jako součást lidského obrácení k Hospodinu.

⁴ Některé výklady však pojmají již tento oddíl jako snahu Ježíše „chytit za slovo“. To není oprávněné, když Marek sám tuto formulaci uvádí tam, kde takto zamýšlí svůj příběh – Mk 12, 13-17.

jako „Jakou mocí to činíš?“ Nýbrž je doplněna nezbytným „Kdo ti dal tuto moc, abys to činil?“

A Ježíš je připraven odpovědět. Možná jim dokonce odpovědět chce. Jenže je si plně vědom závažnosti a závaznosti své odpovědi. Je si plně vědom, jak snadno může být jeho odpověď pochopena mylně a zneužita. Tak nejprve „otestuje“ on přichozí kněze a zákoníky: A jak to bylo s Janem Křtitelem? Od koho měl moc on?

Odkaz k Janu Křtiteli je pak nejen odkazem k bývalému příteli a mentorovi Ježíše z Nazareta. Ačkoli i to je velmi zajímavý motiv. Jde také o to, že Jan Křtitel sám Ježíše prohlásil většího, než je on sám (Mk 1, 2-11).

Přítomní tazatelé o tomto momentu z úvodu evangelia takřka jistě nevěděli. Avšak věděli, že Jana uznával lid (vox populi!) za Hospodinova proroka. A že pro pravdu Hospodinovu také zemřel (Mk 6, 14-29)⁵.

A tak tazatelé váhají: Vyslovit nahlas svůj názor, a zneprátelit si lid, nebo uznat Ježíše minimálně jako proroka a tak se vystavit možné výtce, že měli věřit Janovi i Ježíšovi?

V hlubině tohoto příběhu je však ještě silnější motiv: Je důležitější vyhovět lidu (vox populi!) nebo prosazovat pravdu? Je důležitější mandát lidu (na němž stojí demokracie) nebo mandát Boží? Je farář volen členy sboru nebo povolán Hospodinem?

Ježíšův, a tak Hospodinův, postoj je zřetelný už z dřívějších Markových příběhů: Důležitější je prosazovat pravdu, i když to může přinést smrt (tak Křtitel, Jeremiáš i Kristus). Je lepší sloužit pravdě a prosazovat ji, než si žít pohodlný život dle vlastních představ (svévole!). Mandát lidu mnoho neznamena (srv. prosbu o krále v 1Sam 8 nebo krále Davida). A tak ani vox populi by neměl mnoho znamenat. Vždyť lid většinou neví, co je pro něj dobré. A co potřebuje. Ba dokonce často ani neví, co sám chce.⁶

⁵ Z čehož by mělo být zřejmé, že lid měl pravdu, Jan byl prorokem Hospodinovým!

⁶ Zde je možné poměřit politicky, světově, lokálně i oblíbenostně např. prezidentsvtví T. G. Masaryka či V. Havla se stejným úřadováním V. Klause či M. Zemana.

Rozhodnutí

A tak se tito přítomní kněží, zákoníci a presbyteři nakonec dohodnou, že řeknou, že nevědí. A tak zvolí nejhorší možnost: Lež z důvodu strachu. A tak v tu chvíli sloužili jinému bohu než Hospodinu – strachu. Báli se lidu, kdyby řekli, že Jan měl mandát pouze od lidí. A báli se, že jim Ježíš vynadá, že mu měli věřit, když řeknou, že měl Jan pověření od lidí.

A přitom by jim Ježíš skoro určitě nevynadal, kdyby se přiznali k Janově pověření z nebe. Bylo by to sice přiznání opozdilé, ale pravdivé. A spousta událostí mohla proběhnout úplně jinak...

Protože se však rozhodli podlehnout strachu, spíše než aby žili podle své víry, nedostali odpověď na svou otázku: Ani já vám nepovím, jakou mocí to činím, řekl Ježíš.

Mohl jim na rovinu říct, že je pověřen od Hospodina. Jenže když sami tazatelé se chovají pokrytecky, byla by tak zásadní odpověď jen ke zlému.

Závěr

Tak i pro nás. Ne každý, kdo se ptá na Hospodina, křesťanství či naši víru má čisté úmysly. Ne každý se ptá, aby pochopil. Pokud chce rozumět a pochopit, nebo alespoň být poučen, neváhejme mu odpovídat. Pokud nás však pouze chce někdo načapat, zesměšnit apod. následujme Kristova příkladu: Máme svobodu odmítnout odpovědět.

Někdy se lidé rozlišují na věřící a nevěřící. Přitom každý něčemu a někomu věří. Nevyhnutelně. Bez důvěry není možný život (natožpak spánek). Otázkou je komu/čemu a proč. Ovšem je možné také rozdělení na lidi, kteří žijí podle své víry (ve smyslu vyznání, vnitřního přesvědčení) a lidi, kteří žijí tak, jak se jim zrovna hodí nebo jak je zrovna potřeba.

I o to jde v dnešním příběhu: Ježíš žil dle svého vnitřního přesvědčení. Neobracel a neusiloval o to, aby hlavně vyhovoval. Třeba svým voličům. I když si tím nadělal nepřátele. I když někteří

nerozuměli. I když ho jeho víra vedla k prokletí fíkovníku a vyhánění lidí z chrámu. I když ho nakonec zavedla na kříž.

Kdyby každý žil podle svých nejhlubších přesvědčení, byla by v lidském světě polovina současných problémů. Zmizelo by totiž pokrytectví, obracení kabátů, populismus. Věděli bychom, na čem u druhého jsme. Vyjasnila by se zamlžená politická sféra třeba České republiky, kde je dvacet stran a většina z nich opakovaně mění volební programy. A většina z nich vládne jak se zrovna hodí.

Ideály a principy jsou neopominutelně důležité!

Človeku nemá vládnout vox populi (hlas lidu). Vládnout nám má Hospodin. Nemáme sloužit hlasu lidu, ale Hospodinu. Ano, také skrze službu lidem, avšak Hospodinovo prvenství je nezaměnitelné: Milovati budeš Hospodina svého Boha celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou myslí a celou svou silou (krom jiných míst také Mk 12, 28-34!) a bližního jako sám sebe⁷. A sami sebe nemilujeme celou duší, myslí a silou⁸... A kdyby, tak taková láska má patřit Hospodinu.

Ježíš tedy „zapře Hospodina“, ba dokonce „zapře Krista“ i tváří v tvář přímé otázce, protože odpověď by nebyla pochopena. A v horším případě by byla pochopena mylně. A tak odmítl dát odpověď pro dobro posluchačů.

Rozhovor; Píseň: EZ234 – Už mi oči tíží sen + **Modlitba Páně**
Příště: Mk 12, 1-12

⁷ Ovšem stejně již Starý zákon. Jde o tzv. Šma Jisrael (slyš Israeli) z Dt 6, 4-9 a příkaz lásky k bližnímu z Lv 19, 18+19, 34)

⁸ Snad s výjimkou lidí s narcistní poruchou osobnosti.